

Vabariigi Valitsuse korrupsioonivastase strateegia 2013-2020: 2018. aasta täitmise aruanne

Korrupsioonivastane strateegia 2013-2020 kiideti heaks 03.10.2013. Strateegia p 32 näeb ette põhjalikuma aruande 2017. aastal, hiljem esitatakse iga-aastaselt lühiaruanne, mis sisaldab ülevaadet tegevustest, rakendusprobleemidest ja kuludest, seega ei sisalda ka 2018. aasta aruanne põhjalikumate mõjude analüüsi ning on koos lisadega lühiaruanne korrupsioonivastastest tegevustest.

Käesolev aruanne annab ülevaate strateegia täitmisest selle kuuendal rakendusaastal. Täpsemalt sisalduvad aruandes tegevused, mille lõpptähtaeg oli 2018. aastal, hilisema tähtajaga tegevustest on kirjeldatud neid, mille ettevalmistustega on alustatud või mis on lõpetatud.

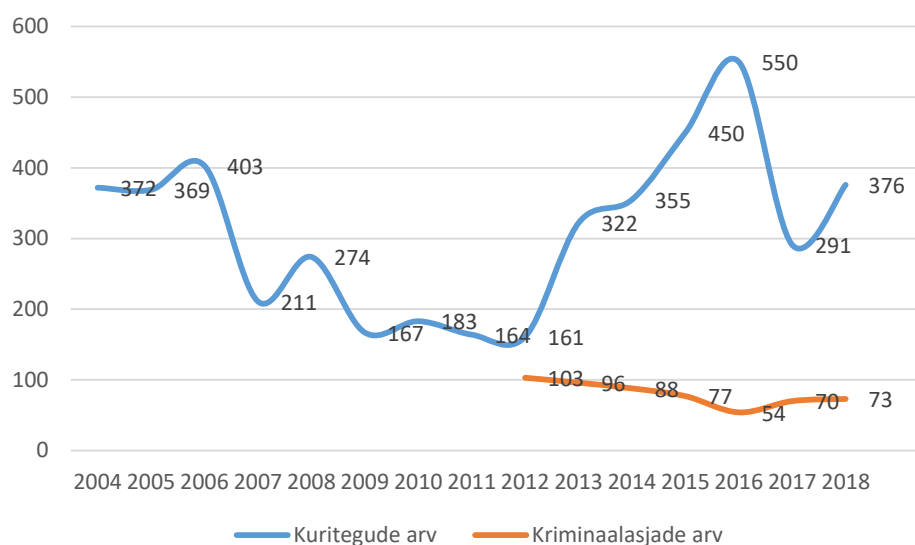
Registreeritud korrupsioonikuritegude arv¹ kasvas võrreldes aasta varasemaga 23% (376). Sarnaselt varasemate aastatega iseloomustab ka 2018. aastat suur korduvate kuritegude arv, mis olid toime pandud samade inimeste poolt. Seega tuleb tähele panna, et toime pandi küll 376 kuritegu, kuid nendega on seotud 73 kriminaalasja, mis on kolme võrra rohkem kui eelmisel aastal. Tulenevalt sellest ei ole põhjust järeldada, nagu oleks korrupsiooni tervikuna rohkem, sest kriminaalasjade arv ei ole suurenenud samaväärses mahus. Samuti tuleb korrupsiooni kuritegude puhul arvestada selle peidetusega, mistap ei pruugi registreeritud kuritegude arv peegeldada tegelikku olukorda.

Sarnaselt 2017. aastaga registreeriti ka 2018. aastal palju meditsiini valdkonnaga seotud korrupsioonikuritegusid, kokku registreeriti 174 kuritegu, mida uuritakse neljas mahukas kriminaalasjas. Sealjuures 38 registreeritud ametiisiku poolt toime pandud kelmustest olid seotud Sotsiaalkindlustusametile tervisekohta valeteabe esitamist. Olulisena tuleb välja tuua, et 2018. aastal registreeriti üks juhtum, kus maksti altkäemaksu välisriigi ametiisikule. Tervishoiu korrupsiooni juhtumite sagenemine on eelkõige seletatav politsei fookuse ja prioriteetidega.

Nagu eelmistel aastatel, tuleb ka sel korral tõdeda, et korrupsioonikuriteod on võrreldes teiste kuritegudega erilised, kuna näiteks altkäemaksu puhul on tegu peegelkuriteoga, kus sama tegu registreeritakse nii andja, pakkuja kui ka vahendaja

¹ Lisaks ametialastele kuritegudele on arvestatud ka omastamist ja kelmust ametiisiku poolt, erasektori altkäemaksu kuritegusid ja keelatud annetuse tegemist.

vaates, mis mitmekordistab kuritegude arvu. Lisaks suurendab kuritegude arvu ka samade inimeste korduvad teod, sh nii juriidiliste kui füüsiliste isikute omad.²

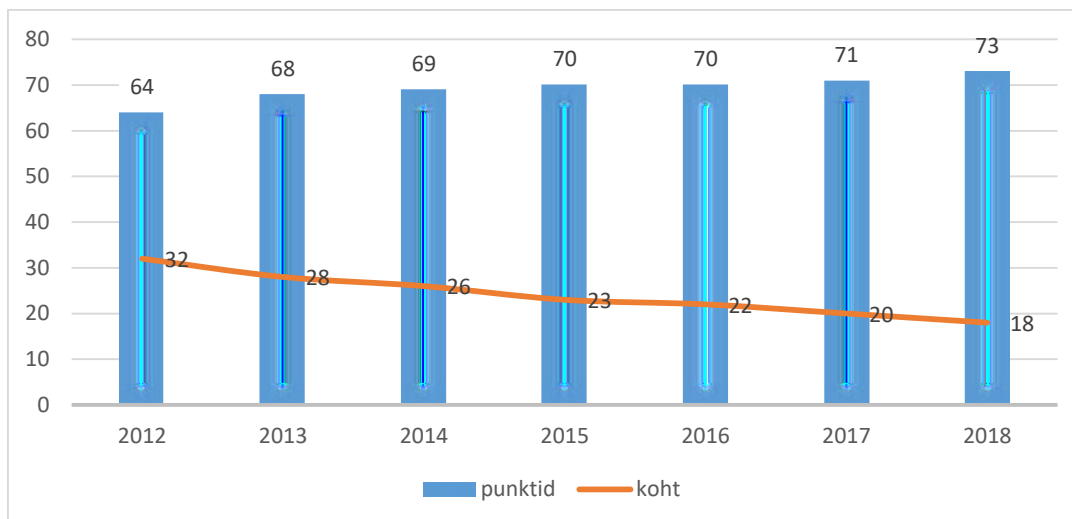

Joonis 1. Registreeritud korrupsioonikuritegude ja nendega seotud kriminaalasjade arv.

Korrupsioonivastase strateegiaga seati siht jõuda Transparency Internationali korrupsiooni tajumise indeksis kõige vähem korrumpeerunud riikide rühma (indeksi väärtus peab olema üle 64 palli). 2019. aasta veebruaris sai Eesti Transparency International Eestit korrupsioonitajumise indeksis 73 punkti, millega on Eesti 18. kohal 180 riigi seas. Aasta varem oli Eesti 20ndal kohal ning 2016. aastal 22. kohal³. Eesti edestas indeksis paljusid Euroopa Liidu riike, sealhulgas ka Prantsusmaad (21. koht), Portugali (30. koht) ja Hispaaniat (41 koht)

² A.Ahven, K-C Kruusmaa, A.Leps jt. Kuritegevus Eestis 2018, Justiitsministeerium 2019

³ Korrupsioonitajumise indeks reastab riigid avaliku sektori korrupsiooni tajumise järgi. Indeks reastab riigid 100-pallisel skaalal. 0 kajastab kõrget tajutud korrupsiooni ning maksimaalse hindegaga 100 hinnatakse riiki, mida tajutakse korrupsioonivabana.

Joonis 2. Eestile punktide arv ja koht Transparency International'i korrupsioonitajumise indeksis perioodil 2012-2018.

Korrupsioonivastase strateegia üheks sihiks on suurendada valitsuse võimekust korrupsiooni ennetada, eesmärgi üheks indikaatoriks on elanike hinnang riigi tegevusele. 2012. aasta Eurobaromeetri uuringu järgi arvas 32% Eesti inimestest, et valitsuse korrupsioonivastased jõupingutused on tulemuslikud. 2017. aasta uuringu järgi oli see näitaja 2% tõusnud ning 34% elanikest arvas, et riigi jõupingutused on tulemuslikud.⁴

Täpsem ülevaade strateegia ja selle rakendusplaani 2018. aasta täitmisest eesmärkide kaupa on toodud Lisas 1.

Kuigi tervishoiuasutuses on korrupsiooni ennetusele hakatud rohkem tähelepanu pöörama, on sotsiaalministeeriumi koordineeriv tegevus jätkuvalt äärmiselt tagasihoidlik, mis takistab edasiliikumist tervishoiu korrupsiooni ennetamisel, mida peegeldab viimane korrupsiooniuuring. Uuringu kohaselt eeldavad elanikud altkäemaksu, vastuteeneid ja kingitusi enim arstidega suheldes, kus kokkupuude meelega küsimisega on jäänud enamvähem samale tasemele kui 2010. aastal – vastavalt 8% ja 9%. Kuigi tervishoiuvaldkonnas on välja töötatud huvide konflikti vältimise juhised, ei ole seda rakendatud, ning paraku iseloomustab valdkonda paigalseis. Positiivsena saab välja tuua, et suuremad haiglad tegelevad aktiivselt korrupsiooni ennetamise teemaga: Näiteks Tallinnas asuvates suuremates haiglates toimusid 2018. aastal töötajatele mitmed korrupsiooniteemalised koolitused ning

⁴ Special Eurobarometer, Corruption Report February 2014 URL: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf lk 64

Põhja-Eesti Regionaalhaigla ja Ida Tallinna keskhaigla töötasid välja vastavalt huvide konflikti ennetamise korra ja eetikakoodeksi. Samas on juhtministeeriumi poolt loomata kord, mis aitaks suurendada läbipaistvust meditsiinitehnika ja -tarvikute müüjate ning meditsiinipersonali ja haiglate suhetes, sh nt avalikustada sarnaselt ravimifirmade toetusele meditsiinitehnikat pakkuvate ettevõtete kulutused tervishoiutöötajatele (konverentsidel osalemise toetamine jms); lahendamata on ühishangete temaatika jne.

Sarnaselt tervishoiuvaldkonnaga on mitmendat aastat seisak ka tegevustes, mis puudutavad avaliku sektori eetika alaseid tegevusi. Näiteks on rahandusministeerium juba kolmel aastal edasi lükanud riigiasutustele eetika juhtimise süsteemide enesehindamise metoodika väljatöötamise ning vastava metoodika tutvustamisega seotud tegevused ning see metoodika ei ole väljatöötatud ka 2018. aastal. Kokkuvõttes ootame nii rahandusministeeriumilt avaliku eetika ning sotsiaalministeeriumilt tervishoiu meditsiini ennetamise teemal suuremat algatust planeeritud tegevuste elluviimisel.